

**Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Асоціація університетів України
Одеська обласна державна адміністрація
Одеська міська рада
Одеський обласний інститут удосконалення вчителів
Освітньо-культурний центр «Інститут Конфуція»**

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО**

МАТЕРІАЛИ

III МІЖНАРОДНОГО КОНГРЕСУ

**«ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
В УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ ПРОСТОРІ»**

18-21 травня 2017 року

**Місце проведення: Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського
(м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26)**

**Одеса
2017**

**Ministry of Education and Science of Ukraine
National Academy of Educational Sciences of Ukraine
Association of Universities of Ukraine
Odessa Regional State Administration
Odessa City Council
Odessa Regional Advanced Training Institute for Teachers
Education and Culture Centre «Confucius Institute»**

**SOUTH UKRAINIAN NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY
NAMED AFTER K. D. USHYNsky**

**THIRD INTERNATIONAL CONGRESS
«GLOBAL CHALLENGES OF PEDAGOGICAL EDUCATION
IN ACADEMIC SPACE»**

18-21 May 2017

South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky
26, Staroportofrankivska Str.

Odessa
2017

Рекомендовано до друку рішенням ученої ради
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського
(протокол № 11 від 27 квітня 2017 року)

Укладачі:

Чебикін Олексій – доктор психологічних наук, академік НАПН України (голова)
Ананьєв Антон – кандидат психологічних наук, приват-професор (Україна)
Андрющенко Віктор – доктор філософських наук, академік НАПН України (Україна)
Богущ Алла – доктор педагогічних наук, академік НАПН України (Україна)
Білова Наталія – кандидат педагогічних наук, приват-професор (Україна)
Балуба Ігор – кандидат історичних наук, начальник відділу педагогічної та післядипломної освіти Міністерства освіти і науки України (Україна)
Бідний Григорій – професор Університетського коледжу м. Нью Джерсі (США)
Богданова Інна – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Гаєвець Яна – кандидат педагогічних наук, викладач (Україна)
Гайжугіс Альгірдас – габілітований доктор гуманітарних наук, академік, член-кореспондент Академії наук Литовської республіки (Литва)
Дін Сін – PhD, координатор Освітньо-культурного центру КНР «Інститут Конфуція» (Китай)
Джангулашвілі Леван – професор (Грузія)
Джуринський Петро – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Долинський Борис – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Жаровцева Тетяна – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Жук Олександр – доктор педагогічних наук, професор (Білорусь)
Задорожна Любов – кандидат філософських наук, заступник директора Одеського обласного інституту вдосконалення вчителів (Україна)
Койчева Тетяна – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Копусь Ольга – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Курлянд Зінаїда – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Мартінова Раїса – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України (Україна)
Музиченко Ганна – доктор політичних наук, професор (Україна)
Наумкіна Світлана – доктор політичних наук, професор (Україна)
Осипова Тетяна – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Пальшкова Ірина – доктор педагогічних наук, професор (Україна)
Попова Олександра – кандидат педагогічних наук, доцент (Україна)
Саннікова Ольга – доктор психологічних наук, професор, академік НАПН України (Україна)
Симоненко Світлана – доктор психологічних наук, професор (Україна)
Скворцова Світлана – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України (Україна)
Тарасенко Ольга – доктор мистецтвознавства, професор (Україна)
Хмель Наталя – кандидат психологічних наук, приват-професор (Україна)
Яковлева Марина – кандидат психологічних наук, доцент (Україна)

Усі матеріали друкуються в авторській редакції.

Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі : матеріали
Г 54 III Міжнародного Конгресу (м. Одеса, 18-21 травня 2017 року) / Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. – 678 с.

ISBN 978-966-916-275-5

До збірника ввійшли матеріали III Міжнародного Конгресу «Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі», присвяченого узагальненню педагогічних, психологічних та соціально-політичних аспектів підготовки сучасного вчителя; системі формування духовного та інтелектуального потенціалу сучасної молоді; перспективним психолого-педагогічних концепціям підготовки вчителя в системі університетської освіти; інноваційним авторським педагогічним технологіям.

Збірник рекомендовано для широкого кола фахівців, які цікавляться проблемами педагогічної освіти.

УДК 378.4:37.015.3+001
ББК 74+72я43

Нам видається необхідним уточнити та дещо змінити вищезазначене визначення і *навчальним словником* назвати лексикографічний твір будь-якого жанру та об'єму, спеціально призначений для здійснення допомоги у вивченні мови як засобу передачі своїх і сприйняття чужих інформаційних змістів. Основною (констатуючою) ознакою навчального словника, таким чином, виступає його обов'язкова навчальна направленість, що проявляється в урахуванні певної суми конкретних методичних даностей.

Фундаментальною властивістю навчальної лексикографії є її антропоцентричний характер, тобто усвідомлена направленість на задоволення цілком визначених потреб, які виникають у цілком визначених користувачів. У зв'язку з цим одним із найбільш важливих імперативів навчальної лексикографії вважається постійна орієнтація на адресата. Приступаючи до створення навчального словника, лексикограф повинен скласти абсолютно ясне і правдоподібне судження про людей, яким словник адресується, про їхні психологічні, поведінкові, професійні та інші особливості, устремління, мотиви звернення до словника і т. п. Він повинен чітко уявляти собі як вихідний стан їхньої мовної свідомості та прогнозовану динаміку її розвитку, так і їхні пізнавальні й комунікативні потреби.

Важливим компонентом базового лексикографічного знання є також правила лексикографування. Вони можуть бути загальними й частковими, можуть мати різну форму (правила-констатації, правила-рекомендації, правила-заборони, правила-застереження і т. п.), можуть стосуватися самого процесу лексикографування, суб'єкта цього процесу (лексикографа) та його об'єкта (словника).

Література

1. Денисов П. Н. Лексика русского языка и принципы ее описания / П. Н. Денисов. – М. : Русский язык, 1980. – 253 с.
2. Новиков Л. А. Семантика русского языка / Л. А. Новиков. – М. : Высшая школа, 1982. – 272 с.
3. Hartmann R. R. K. International Journal of Lexicography / R. R. K. Hartman. – Vol. 13, № 1, 2000. – P. 38.
4. Urdang Laurence. International Journal of Lexicography / Laurence Urdang. – Vol. 13, № 1. – 2000. – P. 39-42.

МОВНА КОМПЕТЕНЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ПРОФЕСІОНАЛА ЯК ОБ'ЄКТ КОМПЛЕКСНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Трубіцина О. М.

Університет Ушинського, Україна

Нові пріоритети й соціокультурні цінності, що обумовлюють необхідність інноватизації змісту, засобів, форм і методів вузівської професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови, сприяли значній активізації наукових досліджень у різних напрямках. Однак питання, пов'язані саме з мовною компетенцією особистості професіонала до сьогодні стають метою спеціального науково-педагогічного дослідження.

Відомо, що проблема, людини і мови та мови і суспільства належать до найбільш приватних для дослідників протягом всієї історії наукової думки. Так ще в перші десятиліття XIX століття В. Гумбольдт започаткував напрямок зв'язку мови з мислями людини, її внутрішнім світом та культурними цінностями, який одержав назву антропоцентричного. Вченим було підкреслено пріоритети психолого-педагогічного й етносоціологічного елементів в його розбудові та концентрацію уваги на людській особистості як носієві та творцеві мовної картини світу.

Розглядаючи мову як діяльність В. Гумбольдт трактував її через поняття *energeia*, називаючи духом народу, що диктує людині певні закони світосприйняття. Не випадково чому визначивши перспективи вивчення мовної здатності людини, він підкреслював, що для цього необхідно вивчати численні результати її розвідку в різних куточках землі. Як результат, його погляд на людину-мовця, людину-творця мови стимулював появу низки плідних наукових ідей, перш за все психологічного напрямку (В. Штейнталь, В. Вундт, Г. Шпет, Л. Вайсгербер, Л. В. Щерба, О. О. Потебня, пізніше Г. В. Рамішвілі, Є. В. Тарасов, О. М. Шахнарович, О. О. Леонтьєв, Ю. О. Сорокін).

Однак, вивчення літературних джерел переконливо засвідчує, що саме термін «мовна компетенція» в науковий обіг було введено Н. Хомським, який визначав його як знання мови (*competence*) та протиставляв останній поняттю «використання мови», що по суті, є аналогом протиставлення мови і мовлення в одному ракурсі.

Створена Н. Хомським ідея генеративної граматики, стала уживатися в наукових розробках інших напрямків і здебільшого із змістовим, в якому фактично знімалося значення протиставлення. Саме в американській соціолінгвістиці МК почала розглядатися не як вроджена здатність, а як результат процесу соціалізації. Стосовно цього Д. Хаймс підкреслював, що компетенція – це не

тільки володіння граматиною й словником, але й знання умов, ситуацій, в яких відбувається мовленнєвий акт. Виходячи з такого розуміння, він розширив обсяг даного поняття і перетворив його завдяки введенню деяких соціопрагматичних ознак в поняття соціолінгвістичної та комунікативної компетенції, вважаючи останню більш широким поняттям, ніж першу.

У напрямку розширення соціологічного й психологічного елементів в обсязі поняття, що нас цікавить, йшло його використання у працях західноєвропейських та вітчизняних дослідників (В. А. Звегинцев, Дж. Міллер, Л. П. Крисін, М. Упет, О. О. Леонтьєв). Зокрема аналізуючи ситуацію, яка склалась в науці з цього приводу, В. А. Звегинцев підтримуючи прихильників розширення поняття відмічав, що «поняття комунікативної» компетенції, з яким доцільніше працювати, виходить з того що сама мовна компетенція не здатна між людьми за допомогою мови.

В цілому використання поняття мовної компетенції в сучасній науковій думці, є ширшим за трактовкою висунутим Н. Хомським, бо його розуміють, як національно-історичний та культурний феномен, що дозволяє зробити акцент на використанні конкретної мови як суспільного явища тобто не просто як знання системи мови та правил її використання, а як реалізація цих знань у численних комунікативних актах. Такий підхід до поняття дає змогу розглядати його через кількісні та якісні параметри, фіксовані у мовній поведінці особистості. Перші з них продемонструють функціональну завантаженість різних мов у комунікативній практиці мовця й колективу, а останні – нормативні характеристики їх мовлення. При цьому нормативність розглядається як соціолінгвістичному (правильність, виразність мовлення), так і соціокультурному плані (доцільність вживання, відповідність ситуації тощо). Соціолінгвістична компетенція виявляється ширшою за мову, але власне МК, щоб проявитися як соціолінгвістична, стати її базою, повинна виробити і зберегти в собі ті варіанти мовних одиниць, які й добирає носій МК в залежності від власного розуміння структури комунікативного акту. Відсутність вибору свідчить не тільки про характер соціолінгвістичної чи комунікативної компетенції, але й про відповідний рівень МК. І навпаки: невміння використовувати мовні засоби впливає на характер комунікації мовця. Процес соціалізації поглиблює й розвиває нормативні орієнтири поведінки (в тому числі й мовної), а рівень МК виявляє чи не виявляє готовності мовця до їх узгодження з власною мовною поведінкою.

Наш педагогічний досвід щодо формування особистості майбутніх професіоналів засвідчує, що засобами іноземної мови спеціально підібрані комунікативні навчальні матеріали зосереджують їхню увагу насамперед на комунікативних уміннях адекватного висловлювання думки в певних ситуаціях іншомовного спілкування, сприймання, інтерпретації, обміну висловленнями та ін. Матеріали включають в себе різноманітні види текстів та інші джерела інформації, які ставлять перед студентами мету оволодіти не тільки усною іноземною мовою, але й мовною системою в сукупності її підсистем – фонетичної, лексико-семантичної, граматичної. Свідома систематизація мовних явищ припускає усвідомлення парадигматичних зв'язків слів, оволодіння стилістичною стратифікацією лексики, наголошування уваги слухачів на граматичних формах та функціях мовних одиниць та ін. Як результат, нами виділено такі критерії відбору автентичних матеріалів при комунікативно-спрямованому навчанні: врахування потреб, інтерес майбутніх професіоналів (елемент новизни, зацікавленості, звертання до особистості студента); співвіднесеність та спрямованість на вирішення конкретного комунікативного завдання, відповідність нормами сучасної іноземної мови; врахування соціокультурних реалій, особливості мовної поведінки, дотримання етичних та естетичних норм.

Література

1. Хомський Н. Язык и мышление / Н. Хомський. – М., 1968.
2. Звегинцев В. А. Хрестоматия по истории языкознания XIX-XX в. / В. А. Звегинцев. – М., 1956.
3. Hymes D. H. Field work in linguistics and anthropology (Annotated bibliography) / D. H. Hymes. «Studies in Linguistics». – 1959. – № 14. – P. 82–91.

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ВНЗ

Шостак І. І.

Одеський національний економічний університет, Україна

Останнім часом зовнішня політика України спрямована на розширення міжнародних економічних відносин із європейськими країнами, а відтак, актуалізуються проблеми професійного спілкування з іноземними партнерами, що в свою чергу, зумовлює необхідність пошуку нових шляхів формування мовленнєвої компетенції з іноземної мови у майбутніх фахівців у галузі економіки. Динамічні процеси,